

ערעור פלילי מס' 4517/95
ערעור פלילי מס' 4633/95

1. ראלב מנסור ע"פ 4517/95

2. הילאל עבדל חי ע"פ 4633/95

נגד

מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

[19.1.97]

לפני השופטים א' מצא, י' קדמי, י' טירקל

חוק העונשין, תשל"ז-1977, ס"ח 226, סעיף 300(א)(2) - פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971, נ"ח 241, סעיף 10א.

המעוררים הורשעו בבית המשפט המחוזי ברצח הקורבן שעסקה בזנות. תיק החקירה נקלע תחילה למבוי סתום, וזו חודשה לאחר חודשים רבים בעקבות מידע שמסר אחד העדים, קוקסינל העוסק בזנות ממין זכר.

במהלך החקירה המחודשת נקטה המשטרה שיטה מיוחדת לנוכח אופייה המיוחד של המסגרת החברתית שעמה נמנו כל המעורבים: פרוצות הנתונות לחסות סרסורים ובני-זוג, וקוקסינלים העוסקים בזנות ממין זכר, ורובם ככולם מכורים לסמים קשים. מסגרת חברתית זו והחשש המתמיד מהתאנות המשטרה, קבעו כללי התנהגות שבהם כל אחד מהשייכים למסגרת מתמקד בענייניו ומתעלם לחלוטין מן המתרחש בסביבתו. כל חריגה מנורמות אלה כרוכה בתגובה אלימה ובענישה סביבתית קשה. כללי התנהגות האמורים דוחים כל שיתוף פעולה עם המשטרה ואוסרים איסור מוחלט למסור מידע כלשהו למשטרה. במיוחד כך הם פני הדברים, כאשר מדובר במעשה עבירה, שמתרחש בתוך המסגרת המיוחדת האמורה.

הדרך להתגבר על הסירוב לשתף פעולה עם המשטרה ולהניע שתי עדות מרכזיות לספר את הידוע להן, הייתה להבהיר להן כי ידוע כבר לחוקרים, מפני עדים אחרים, שהן היו נוכחות במקום התרחשות האירוע נושא החקירה, ועל-כן "רשאויות" הן להודות בכך בלי שייראו אשמות בהפרת ה"איסור" של שיתוף פעולה עם המשטרה; להזהיר את העדות כי אם לא תמסורנה את הידוע להן, לא יהיה מנוס מהחזקתן במעצר, שמשמעותו הרחקתן מאספקת הסם הדרוש להן, ובנוסף ובעיקר הפגשתן של העדות עם העד שהביא לחידוש החקירה, אגב הצגתו כנמנה עם צוות החקירה וכבעל השפעה משמעותית על החלטותיהם של החוקרים בדבר גורלן, על כל המתחייב מכך לעניין הצורך להשביע את רצונן.

בנסיבות אלה ניעורה השאלה באיזו מידה ניתן לסמוך על הדברים שנאמרו על-ידי כל אחת

משתי העדות על רקע המפגש עם העד שהביא לחידוש החקירה. האומנם מצטמצמות השלכות המפגש אך להסרת המחסום החברתי, שהניא את העדות מלשתף פעולה עם המשטרה, ואין לו השלכה על מהימנות המידע שנמסר בעקבות הטרות, או שמא שימשו המפגש והתפקיד הפעיל שנטל בהן העד שהביא לחידוש החקירה במה להפעלת לחצים ולהכתבת תוכן ההודעות, שמסרו העדות לחוקרי המשטרה.

בית המשפט העליון פסק:

א. אפשר שבנסיבות המיוחדות של המקרה - לנוכח אופייה המיוחד של המסגרת החברתית, שעמה נמנו כל המעורבים - לא הייתה לחוקרים ברירה, אלא לנקוט שיטה יוצאת דופן של הפגשת העדים עם העד שהביא לחידוש החקירה. ברם, הפגשה עם אותו עד לחוד, והפיכתו לחוקר מן המניין, היושב לצדם של החוקרים ונטל חלק פעיל בחקירתם של העדים - כשהוא לוחץ במעמד זה לשיתוף פעולה ונוקב בפרטי האירוע שהעד אמור למסור לחוקרים - לחוד; המרחק בין השתיים לא רק גדול, אלא גם אינו ניתן לגישור. הרעת סובלת הפגשה, אך אינה משלימה עם הפקדת החקירה בידיו של אותו עד, בדרך שבה הופקדה (562 ו-1).

ב. גם אם אין מקום לפסילתה המוחלטת של השיטה שננקטה על ידי החוקרים, אין בכך כדי לנקות את העדות שהושגה באמצעותה מן הספקות האופפים אותה בשל נקיטת אותה שיטה. המחיר שמשלמים החוקרים בשל נקיטת השיטה האמורה הוא אי היכולת לסמוך על אמיתות הגירסה המושגת באמצעותה מפי העדים, כל עוד אין היא נתמכת בראיה אמינה נוספת המסבכת את המערערים בביצועה של העבירה (563 א).

ג. עלימנת לשחרר את הגירסה, שהציגו שתיים מהעדות בעקבות המפגש העד האמור, מן החשש למהימנותה, צריכים היו החוקרים למצוא - בעקבות ההודעות שמסרו השתיים - ראיות אובייקטיביות, המסבכות את המערערים בביצוע העבירה שבה הורשעו. בהיעדר ראיות אובייקטיביות כאלו נותרים בעינם הספקות שיצר המפגש, והמערערים זכאים ליהנות מספקות אלו (563 ב-ג).

פסקי-דין של בית המשפט העליון שאוזכרו:

[1] ע"פ 112/69 חליחל נ' מדינת ישראל, פ"ד כג (1) 733.

[2] ע"פ 641, 622, 543/79 נגר ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד לה (1) 113.

מקורות המשפט העברי שאוזכרו:

[א] רמב"ם, ספר המצוות (תרגום י' קאפה, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשי"ח) לא תעשה, ר"ץ.

ערעורים על פסקי-דין של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (השופטים י' גולדברג, ע' ארבל, י' דיאמונט) מיום 7.6.95 בתפ"ח 65/94. הנרעורים נתקבלו.

ד' מקרין - בשם המערער בע"פ 4517/95;

א' ריכטמן - בשם המערער בע"פ 4633/95;

א' כהנא, סגן בכיר א לפרקליט המדינה - בשם המשיבה.

פסק-דין

השופט י' קדמי: 1. פתח דבר

א

זהו ערעור - מאוחד - על פסק-דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, בתפ"ח 65/94, שבו הורשעו שני המערערים בעבירת רצח לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, ועונשם נגזר למאסר עולם; וזאת - בשל המתתה של בלה וינשטין ז"ל (להלן - המנוחה) בחניקה ובדקירות סכין, במוצאי שבת, בשעות הלילה שבין 15.8.92 ל-16.8.92, בחוף תל-ברוך. הערעור מכוון כנגד ההרשעה.

ב

2. העובדות.

להלן, בתמצית, עיקרי העובדות הדרושות להכרעה בערעור:

א. ביום א', 16.8.92, בשעות הבוקר, נתגלתה גופתה של המנוחה בין תלוליות עפר בחוף תל-ברוך, צפונית למלון מנדריין. בנתיחה שלאחר המוות, אשר בוצעה על-ידי מומחה מהמכון לרפואה משפטית בתל-אביב, התברר, כי מותה של המנוחה נגרם בחנק ובדקירות סכין בקדמת צווארה.

ג

בידי המשטרה לא היה ולו גם קצה חוט באשר לזהות הרוצחים; ונראה היה, כי הקירת הרצח מצויה במבוי סתום ולא יהיה מנוס מגניזתה. ברם, לקראת סוף שנת 1993 הגיע למשטרה מידע חדש, שבעקבותיו חודשה החקירה, ועם סיומה הוגש כתב האישום נגד שני המערערים ונגד אדם נוסף - איברהים שלבי - אשר זוכה מתמת הספק בסיום המשפט בבית המשפט המחוזי.

ד

ב. המקור למידע החדש היה אחד סופיאן מסלוחי (להלן - סופיאן), הומוסקסואל וקוקסינל העוסק בזנות ממין זכר, אשר בעצר כחשוד בפרשיות אחרות - ובהן רצח - וביקש לזכות בטובות הנאה מן הרשות. במהלך חקירתו, מסר סופיאן לחוקרים את הפרטים הבאים בקשר לנסיבות המתתה של המנוחה: במוצאי שבת, בחודש אוגוסט 1992, כאשר עסק בזנות באזור חוף תל-ברוך (להלן - החוף או האזור) יחד עם פרוצות נוספות, ראה את המערער 1 מעלה לרכבו את המנוחה - אשר עסקה אף היא בזנות - וניסע עמה לכיוון החוף; ומאוחר יותר - באותו לילה - נודע לו מפי פרוצות ששהו באזור, שהן היו עדות ראייה לרצח המנוחה על-ידי המערער 1. בשלבים מאוחרים יותר של חקירתו "השלים" סופיאן את גירסתו והתאימה למידע שהצטבר במהלך החקירה ואשר על פיו הוגש, בסופו של דבר, כתב האישום.

ה

ו

סופיאן הסביר, כי נצר את המידע בלבו במשך תקופה ארוכה - כשנה ומחצה - משום שחש מפני המערער 1 (ראלב), שאותו הוא הגדיר כ"אדם מסוכן".

ז

ג. לנוכח המידע החדש, חודשה החקירה ב"הנחייתו" של סופיאן, אשר נקב בשמות העדים והבהיר מראש מהו המידע שברשותו של כל אחד מהם. סופיאן עצמו נטל חלק

ממשי בחקירתם של העדים ושכנעם - במידת הצורך - לשתף פעולה עם המשטרה ב"הזכירו" להם את הפרטים שעליהם למסור לחוקרים.

- א עם סיום החקירה, הוגש כתב-אישום נגד שני המערערים ואדם נוסף - איברהים שלבי - אשר זוכה כאמור. על-פי כתב האישום, גרמו השלושה למותה של המנוחה בחניקה ובדקירות סכין - בעקבות סכסוך שנתגלע ביניהם - דרומית למלון מגדלין שבחוף תל-ברוך, ולאחר מכן, נטלו את גופתה והשליכוה במקום שבו נתגלתה, צפונית מן המלון.
- ב כפי שהתברר במהלך הדיון, לאחר הרצח ביקשו השלושה להתקלח ולהחליף בגדים, וחישבו למטרה זו את סופיאן בגן החשמל שבדרום תל-אביב. משלא מצאוהו שם, פנו השלושה לבתיהם של מספר מכרים; ובסופו של דבר התקלחו בביתו של אחד מהם.
- ג. הגירסה העומדת בבסיס הרשעתם של שני המערערים מבוססת למעשה על ההודעות שמסרו ארבעה עדים מרכזיים: שתי פרוצות שהיו, לדבריהן, "עדות ראייה" להתרחשות; פרוצה נוספת, שראתה, לדבריה, את השתיים ואת ראלב באזור הרצח בליל המקרה; ואסיר, שלטענתו התוודה לפניו המערער 2 (הילאל) על ביצוע הרצח. להלן, בתמצית, עיקרי הדברים שעליהם העיד כל אחד מהעדים האמורים:

(1) רחל נויילנדר (להלן - רחל)

- ד רחל נמנית עם אוכלוסיית הפרוצות הפועלות בחוף תל-ברוך. במסגרת חקירתה במשטרה מסרה רחל כי בליל הרצח ראתה את שני המערערים - ועמם שניים נוספים - לוקחים את המנוחה ברכבם מן המקום שבו ממתנינות הפרוצות ללקוחות; וכי מאוחר יותר, כאשר יצאה עם לקוח, במכוניתו, אל החוף, ראתה כיצד שני המערערים מכים את המנוחה, ולאחר מכן כיצד המערער 1 (ראלב) דוקר אותה - מלפנים - בסכין, בעוד המערער (הילאל) מחזיק בה. אותה שעה ישב אדם נוסף ברכב, אך רחל לא ראתה את פניו.

- ה הכאתה של המנוחה ודקירתה כאמור התרחשו לנגד עיניהם של רחל והלקוח שלה, במרחק קטן מהם - מטרים ספורים להערכתה של רחל - לאור פנסי המכונית שבה ישבו; וזאת - כאשר הימצאותם במקום לא נעלמה מעיני המערערים. משסיים המערער 1 לדקור את המנוחה וגופתה הושלכה ארצה, עזבו רחל ולקוחה את מקום האירוע - שהיה דרומית למלון - והגיעו למקום ההמתנה של הפרוצות; ושם פגשה רחל את סופיאן וסיפרה לו מה קרה. בעדותה בבית המשפט חזרה רחל על הגירסה שמסרה במשטרה, בהבהירה כי אפשר שהיא "פחדנית" אך "לא שקרנית".

(2) טלי חזן (להלן - טלי)

- ז גם עדה זו - אשר כינויה הוא "טלי האשכנזיה" - עסקה בשעתה בזנות ונמנתה עם הפרוצות שפעלו בחוף תל-ברוך. בהודעה שמסרה במסגרת חקירתה במשטרה - בעקבות מעורבות "לוחצת" של סופיאן - סיפרה טלי כי בליל הרצח הגיעה למקום המתנת הפרוצות בחוף תל-ברוך ופגשה שם, בין היתר, את סופיאן, את רחל ואת המנוחה; כי

השופט י' קדמי

סמוך לשעה 22:30 בערך הגיעו למקום שני המערערים ברכב ב.מ.וו. אדום, עצרו ליד המנוחה, דיברו עמה ולבסוף נטלו אותה עמם ונסעו; וכי מאוחר יותר, סמוך לשעה 02:00, כאשר נסעה עם לקוח ברכבו בשביל עפר הסמוך לחוף, הבחינה במערערים, כשהם מוציאים את גופת המנוחה מתוך הדלתות האחוריות של מכונית ב.מ.וו. אדומה.

טלי ולקוחה עזבו מיד את המקום; ומספר ימים לאחר מכן הוזהרה טלי על-ידי המערער 2 (הילאל) ועל-ידי חברה לחיים ניסים סולטן שעמו היא מתגוררת בכפר טירה, שם מתגוררות גם משפחותיהם של המערערים – לבל תשוחה עם איש על הנושא. במהלך הקירתה יצאה טלי עם החוקרים לאזור תל-ברוך והצביעה על המקום שבו ראתה את המערערים זורקים את הגופה. המקום שעליו הצביעה טלי נמצא צפונית למלון מנדרין, במרחק של כ-70 מ' מהמקום שבו נתגלתה הגופה בשעתו.

בבית המשפט חזרה בה טלי מן ההודעה שמסרה במשטרה והודעתה נתקבלה כראיה על-פי הוראות סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971. בעדותה בבית המשפט טענה טלי כי ההודעה נגבתה ממנה בלחצם של חוקריה אשר איימו עליה במעצר; כי בעת מתן ההודעה הייתה נתונה ב"קריז" בשל חסר בסמים; כי סופיאן – שלקת חלק פעיל בחקירתה – "אילץ" אותה למסור את ההודעה ושם את תוכנה בפיה; וכי ידעה להצביע על המקום שבו הושלכה הגופה על-פי הפרטים שלמדה בשעתו בעניין זה מפי חברותיה.

(3) אביבה "ההודיח" (להלן - אביבה)

אביבה היא קוקסינל שעסק בזנות ממין זכר. במסגרת חקירתה במשטרה מסרה אביבה כי הייתה כליל הרצח באזור מלון מנדרין בתל-ברוך בחברתו של סופיאן, וראתה שם את רחל, המערערים והמנוחה; כי המערער 1 (ראלב) הגיע למקום במכונית ב.מ.וו. בצבע קרם, ובינו לבין המנוחה התפתח ויכוח שבסיומו הועלתה לרכב, כשהיא צועקת: "תעזוב אותי, עוד לא עבדת"; וכי מאוחר יותר הבחינה במערער 2 (הילאל) עוזב את אזור החוף בנסיעה "מהירה" במכונית סובארו.

בשעה מאוחרת באותו לילה, הוסיפה אביבה, היא נפגשה עם המערער 2 (הילאל) במסעדה שבה היה גם סופיאן. האחרון שאל את המערער 2 – בנוכחות העדה – מה היו מעשיו באותו לילה בתל-ברוך; אך המערער 2 השיב כי לא היה שם כלל. לדבריה, הטיחה אביבה באותה הודמנות בפני מערער 2 כי היא ראתה אותו שם; אך הלה הכחיש וטען שזה לא היה הוא.

העדה חזרה בעדותה בבית המשפט על הגירסה שמסרה במהלך חקירתה במשטרה.

(4) עמנואל בן ברוד (להלן - בן ברוד)

עד זה היה בשעתו אסיר בכלא אשקלון, ולתאו הוכנס המערער 2 (הילאל), שהמתין למשפטו. את שיחת ההיכרות ביניהם קיימו השניים – לפי הצעתו של העד, אשר ביקש לזכות באמונו של המערער 2 – ליד ברז מים פתוח, על-מנת למנוע הקלטה סמויה.

השופט י' קדמי

א לדברי העד, התוודה בפניו המערער 2 במהלכה של השיחה על אחריותו לרצח של פרוצה בחוף תל-ברוך וסיפר לו כי את הרצח ביצע בפועל המערער 1 (ראלב), בעוד אדם נוסף - שהמערער 2 לא גילה את שמו - נחויק במנוחה, וכי לאחר מכן הוא נתבקש לסייע לראלב בהעמסת הגופה על הרכב ובהטעתה והשלכתה במקום שבו נתגלתה. עוד הוסיף העד, כי המערער 2 (הילאל) סיפר לו על המאמצים שעשו השלושה לאחר הרצח, למצוא מקום להתרחץ ולהחליף בגדים.

ב משסיפר העד לחוקרים על דבר התוודותו של המערער 2 לפניו, הוחלט להופכו ל"מדובב", והוטל עליו להקליט את שיחותיו עם הילאל. דא עקא, שהשיחות התנהלו אך ורק ליד ברז זורם, למניעת חשש האונה כאמור, והדברים שהחליפו השניים ביניהם לא נקלטו.

ג בעדותו בבית המשפט חזר העד על הדברים שמסר לחוקרים והכחיש את טענת ההגנה, שלמעשה מסר לו המערער 2 מהו החומר שיש לחוקרים כנגדו, אך לא הודה באחריותו לרצח.

ד ה. לצד עדויותיהם של ארבעת העדים המרכזיים האמורים, העידה התביעה שורה של "עדי תמיכה", אשר מסרו בחקירתם במשטרה כי בליל הרצח, בשעות הקטנות של הלילה, פנו אליהם המערערים - ואתם אדם נוסף - וביקשו לאפשר להם להתרחץ ולהחליף בגדים; וכי באותה הזדמנות הם הבחינו שחולצתו של המערער 1 (ראלב) הייתה מוכתמת בדם וקרועה והוא נראה "לחויץ". מרביתם של עדים אלה חזרו בהם בעדותם בבית המשפט מהדברים שמסרו בחקירתם במשטרה; והודעותיהם נתקבלו כראיה מכוח הוראות סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש].

ה. המערערים מצדם הכחישו כל קשר לרצח, ובאי-כוחם טענו כי מגוונם של כל העדים שהעידו לחובת מרשיהם מדבר למעשה סופיאן. לדברי באי-כוחם של המערערים, סופיאן "אילץ" את העדים - בעשותו שימוש ב"מעמד" המיוחד שהעניקו לו החוקרים ובהכרת "נקודות השבירה" שלהם כמשתייכים לאוכלוסיות "חריגות" - למסור עדות לחובתם של המערערים; בעוד הוא מכתוב לעדים גירסה, פרי דמיונו, עלימנת לנקום במערער 2 על שנטש אותו לאחר שהיה בן-זוגו, ובמערער 1 על שהשפיע על המערער 2 לנתק את קשריו עמו.

3. ההכרעה בבית המשפט המחוזי

א כאמור, הנאשם השלישי - איברהים שלבי - זוכה מחמת הספק, זיכוי של שלבי נעוץ בכך שפרט לדבריו של סופיאן - אשר קשר אותו לאירוע נושא האישום - לא באה לפני בית המשפט עדות אמינה אחרת המסבכת אותו באחריות למעשה הרצח, ולשיטתו של בית המשפט המהווי - אין לסמוך מימצאים מרשיעים על-פי עדותו היחידה של סופיאן.

לעומת זאת, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערערים באחריות לרצח; הוא סומך את ההרשעה, בעיקרו של דבר, על עדותם של ארבעת העדים המרכזיים שתמצית דבריהם

הוצגה לעיל. להלן, בקליפת אגוז, עיקרי התייחסותו של בית המשפט לעדויותיהם של עדים אלה ולעדויות של סופיאן:

א. רחל

כאמור, רחל חזרה בעדותה בבית המשפט על הדברים שמסרה בהודעתה במשטרה, ולפיהם הייתה עדת ראייה - מטווה קרוב - לרצח המנוחה עליידי המערערים, וצפתה במתרחש לאור פנסי הרכב שבו ישבה עם לקוח. ההגנה תקפה את מהימנותה של רחל בסידרה של טענות, שהמרכזיות שבהן היו: ראשית - כי רחל לא הייתה כלל במקום האירוע, וכי הגידסה שהיא מציגה נמסרה לה עליידי סופיאן, ש"אילץ" אותה לאמצה, בעשותו שימוש בפחדיה כפרוצה ובמעמד המיוחד שהוענק לו עליידי שילובו במערך החוקרים; שנית - כי בהיותה מכורה לסמים קשים, הגברה נכונותה של רחל לציית לסופיאן, לנוכח החששות שאם לא תעשה כן לא תוכל להשיג סם במועד; ושלישית - כי אילו הייתה גירסתה של רחל גירסת אמת, הייתה המשטרה מאתרת את הלקוח שהיה עמה בעת הרצח - אשר לדבריה היה לקוח קבוע שלה - על-מנת לתמוך בדבריה. בית המשפט המחוזי דחה את טענות ההגנה כנגד מהימנותה של רחל וקבע - על-פי התרשמותו מהצורה שבה מסרה את עדותה ולאחר צפייה בקלטות שבהן הונצחה מסירת גירסתה במשטרה - כי היא אומרת אמת. וכך נאמר בעניין זה בהכרעת הדין:

"אכן דבריה (של רחל - י"ק) היו סדורים, השתלבו באופן הגיוני בחלקיה השונים ויחד עם תיאורה על זירת הארוע והנסיבות בהן ראתה את הדברים עליהם העידה, מובילים למסקנה ברורה שאמת דיברה..."

ובהמשך:

"...העדה (רחל - י"ק) ידעה לספר פרטים שלולא הימצאותה במקום ... לא היתה יכולה לספרם כמו תיאור בגד הים המנומר של בלה ויינשטיין (המנוחה - י"ק), תיאור מעשה החניקה, פצעי החתך שנמצאו על אצבעות ידיה מאשרות (צ"ל: מאשרים - י"ק) את תיאורה בדבר מאבקה של המנוחה עם התוקף..."

בית המשפט היה ער לכך כי לא כל מהלך חקירתה של רחל הוסרט והוקלט, וכי לא לכל "מאמצי השכנוע" של סופיאן יש ביטוי בסרטי הווידאו. ברם, די היה לבית המשפט בהתרשמותו מקטעי החקירה שהוסרטו ומהופעתה של רחל לפניו במהלך הדיון, כדי להגיע לכלל המסקנה האמורה.

ב. טלי

לעדויות של רחל מצא בית המשפט המחוזי אימות והשלמה בהודעה שמסרה טלי במסגרת חקירתה במשטרה. כאמור, טלי מסרה בהודעתה שהיא הייתה עדת ראייה: ראשית - לכך שבליל הרצח לקחו המערערים את המנוחה במכוניתם ממקום ריכוז הפרוצות בחוף תל-ברוך; ושנית - בשלב מאוחר יותר באותו לילה - להוצאת גופתה של המנוחה מן

המכוננית על-ידי שני המערערים, במקום שבו נתגלתה הגופה למחרת היום. כן אישרה טלי כי רחל נמצאה באזור האירוע בליל המקרה, ובכך השמיטה את הבסיס מתחת לטענת ההגנה, שרחל כלל לא הייתה במקום.

א

כאמור, טלי חזרה בה בעדותה בבית המשפט מהגירסה שמסרה בחקירתה במשטרה, וטענתה היא, שהדברים שנרשמו מפיה אינם אלא דבריו של סופיאן, והיא נאלצה לחזור עליהם לנוכח הלחץ שהפעיל עליה כמי שנמנה עם מערך החוקרים. טענתה האמורה של טלי לא נתקבלה על דעתו של בית המשפט המחוזי, והוא בחר ליתן אמון בדברים שנרשמו מפיה במסגרת חקירתה במשטרה. את עמדתו זו נימק בית המשפט, בין היתר, בכך ש"תיאור הדברים כפי שהוא מופיע בהודעה (שמסרה טלי - י' ק') יכול היה להיעשות רק על ידי מי שהיה במקום"; שרק מי שהיה שם יכול היה למסור את "שמות הזונות שעמדו לידה, הגעתם של הנאשמים 1 ו-2 (המערערים - י' ק') למקום וזריקת הגופה במקום עליו ידעה להצביע...". כן נמצאה תמיכה לעמדתו של בית המשפט המחוזי בשניים אלה: ראשית - בכך שכאשר ניסה סופיאן לדוֹבב את טלי, שטענה בתחילה כי לא ידוע לה שום דבר, הצביעה האחרונה על חששה מפני הקלטה סמויה, ומי שעושה כן מתכוונת לומר אמת; ושנית - בכך שלטלי היה בסיס של ממש לחשש שבעלה וקרובי המערערים - המתגוררים יחד עמם בטירה - ינקטו כלפיה אלימות אם תעיד לחובתם של האחרונים, ובכך ההסבר לשינוי טעמה בבית המשפט.

ב

ג

ד

כאמור, הגירסה שמסרה טלי בחקירתה במשטרה לא רק מאמתת את גירסתה של רחל, אלא גם משלימה אותה בכך שיש בה הסבר כיצד הובאה גופתה של המנוחה, מן המקום שבו נרצחה לעיני רחל והלקוח שלה, אל המקום שבו נמצאה למחרת היום.

ג. אביבה

ה

בעדותה בבית המשפט חזרה אביבה על הדברים שמסרה בחקירתה במשטרה, ולפיהם רחל, סופיאן וטלי היו באזור החוף בליל המקרה; והיא הייתה עדת ראייה לכך שהמערערים לקחו עמם את המנוחה, על רקע סכסוך קולני שנתגלע ביניהם. בית המשפט נתן אמון בעדותה של אביבה ומצא בדבריה אימות נוסף לעדותה של רחל.

ו

ד. בן ברוך

לצד מתן האמון בעדויותיהן של רחל ואביבה במהלך הדיון ובהודעה שמסרה טלי במשטרה, מצא בית המשפט המחוזי כי יש ליתן אמון בדבריו של בן ברוך, בדבר התוודותו של המערער 2 (הילאל) בביצוע הרצח; וזאת - אף-על-פי ששיחותיו של בן ברוך עם הילאל לא נקלטו בהאזנה הסמויה, בשל כך שהתקיימו ליד מים זורמים. את עמדתו בהקשר זה, נימק בית המשפט המחוזי בכך שעד זה ידע לספר, שגופת המנוחה הועברה מהאזור שבו נרצחה, דרומית למלון מנדריין, אל האזור שבו נמצאה, צפונית למלון, ועניין זה לא פורסם בשעתו והיה בחזקת "פרט מוכמן" שהיה ידוע לחוקרים בלבד.

ז

ה. סופיאן

גם סופיאן העיד בבית המשפט המחוזי. ברם, בהתחשב בכך שסופיאן נכשל בעבר במסירת מידע כוזב בקשר לפרשיות אחרות - ובהן פרשיית רצח - קבע בית המשפט המחוזי: "... הגענו לכלל דיעה שאין לקבוע מימצאים על יסוד עדותו בלבד של סופיאן, שנתגלה כאדם שאינו בוחל בעיקום ועיוות העובדות כשהדבר לתועלתו..."

יחד עם זאת הוסיף בית המשפט, כי שקריו של סופיאן במשפט אחר, שבו היו נאשמים אחרים, אינם פוסלים בהכרח את הדברים שמסר לבית המשפט בעניין שלפנינו. נוכחותם של המערערים בזירת האירוע - שעליה מעיד המערער - "נתמכת בעדויות אחרות"; והוא הדין בעובדה "שפרץ ויכוח בין המנוחה למערער 1, שאחריו עלתה המנוחה אל רכבם של המערערים".

סיכומם של דברים: בית המשפט המחוזי נתן אמון בעדותה של רחל ובהודעתה של טלי במשטרה; ולאחר שמצא להן אימות וחיוק בעדותם של אביבה ובעדותו של בן ברוך - קבע את אחריותם של שני המערערים לרצח המנוחה.

4. ההשגות בערעור כנגד ההרשעה

א. כאמור, טענת ההגנה המרכזית בבית המשפט קמא - ולפנינו - התמקדה בהשלכותיה של מעורבותו של סופיאן. לפי הטענה הזאת, סופיאן רקם עלילת שווא כנגד שני המערערים כנקמה על כך שהילאל (המערער 2), שהיה בן-זוגו, נפרד ממנו בלחצו של ראלב (המערער 1); העדות המרכזיות - רחל, טלי ואביבה - מסרו במסגרת חקירתן במשטרה גירסה כוזבת שהכתיב להן סופיאן, אשר שיתף פעולה עם המשטרה והוצג לפני העדות כמי שגורלן בידו; והעדים ה"תומכים", כביכול, בגירסתן של רחל וטלי בדבר מעורבותם של המערערים ברצח המנוחה - אלה שהעידו על כך שהמערערים תרו בליל הרצח אחר מקום להתקלח כשחולצתו של ראלב קרועה ומוכתמת בדם - לא זו בלבד שאמרו את שאמרו בלחצו של סופיאן, אלא שחזרו על אותו "סיפור" ממש גם בקשר למעשה רצח אחר שעליו העיד סופיאן.

ב. עמדה זו סמכו באי-כוח המערערים על שיטת החקירה החריגה שנקטה במקרה זה על-ידי המשטרה, לפיה סופיאן הפך מ"מקור מידע" למנחה החקירה ושימש כ"מכבש" שהופעל על העדים, על-מנת להביאם לשיתוף פעולה עם החוקרים ולהניעם לאמץ את גירסתו. אף אחד מהעדים הענייניים לא התנדב למסור מידע; ורק בהתערבותו הלוחצת של סופיאן ניאותו העדים למסור את ההודעות ששימשו, בסופו של דבר, בסיס להגשת כתב האישום.

במיוחד אמורים הדברים בשתי העדות המרכזיות - רחל וטלי - שעדותן נושאת את גירסת התביעה. שתי עדות אלו הכחישו בשלב הראשון של חקירתן כל נגיעה לפרשת הרצח; ושתיהן שינו את טעמן רק לאחר התערבות מאסיבית של סופיאן - אשר שולב

השופט י' קדמי

בחקירה כאחד מצוות החוקרים - ולאחר ש"הזכיר" להן את פרטי האירועים, שלגירסתו היו עדות להם, והניע אותן לאמצם ולאשרם.

א

אותה שיטה ננקטה, הלכה למעשה, גם בקשר לחקירתם של עדי ה"תמיכה".

ב

ג. לחיזוק עמדתם מצביעים באי-כוח המערערים על הגורמים הבאים: ראשית - על העובדה שטלי חזרה בה בעדותה בבית המשפט מהדברים שמסרה בחקירתה במשטרה, בתלותה את הקולר למסירת הודעה כוזבת, לשיטתה, במעורבותו של סופיאן בחקירתה; שנית - על העובדה שנתגלו אי-התאמות משמעותיות בין גירסתה של רחל לזו של טלי; ושלישית - על העובדה שסופיאן "השף" את מעורבותה של טלי רק לאחר שהתברר לו כי רחל הצביעה על נקודה כלשהי מדרוס למלון מנדרין כמקום הרצה, בעוד שגופת המנוחה נמצאה מצפון לאותו מלון (הצורך "להציל" את עדותה של רחל בעדות נוספת שלפיה הועברה הגופה ממקום הרצה למקום שבו נתגלתה, הוא שהניע את סופיאן - לטענת באי-כוח המערערים - "להמציא" את גירסתה של טלי).

ג

ד. הכול, כמוכן, על רקע הטיעון הבסיסי, ולפיו סופיאן לא רק בלתי אמין, אלא שיש להתייחס אליו כאל "מתמרן" (מניפולטור) בעל מוח יוצר ויכולת שכנוע יוצאת דופן. באמצעותה של יכולת זו, טוענים הסניגורים, עלה בידי סופיאן לשכנע את החוקרים באמיתות גירסתו בדבר אחריותם של שני המערערים לרצה המנוחה, ולהניע את העדים - ובמיוחד את רחל וטלי - להציג את גירסתו, כאילו היו "עדי ראייה" להתרחשותה. באי-כוח המערערים הדגישו כי סופיאן הורשע באחריות לשני מעשי רצה, שעל אחד מהם תלוי ועומד ערעור מטעמו; וכי נאשם שהועמד לדין בעבירת רצה על-פי מידע שמסר סופיאן - בתמורה לטובת הנאה שקיבל - זוכה בדינו, לאחר שנקבע כי סופיאן אינו אמין ולאחר שנמתחה ביקורת על שילובו בתהליך החקירה. במצב דברים זה - כך טוענת ההגנה - יש להתייחס בחשדנות ובחוסר אמינות לא רק לעדותו של סופיאן אלא גם לכל עדות שנמסרה ב"השראתו" כמפורט לעיל.

ה

באי-כוח המערערים אינם מתעלמים מכך שבית המשפט המחוזי נתן דעתו לאישיותו של סופיאן וקבע בצורה מפורשת:

ו

"מהתרשמותנו אנו ומהשוואת הדברים שנאמרו על ידי סופיאן בהודמנויות שונות, הגענו לכלל דיעה שאין לקבוע מימצאים על יסוד עדותו בלבד של סופיאן, שנתגלה כאדם שאינו בוחל בעיקום ועיוות העובדות כשהדבר לתועלתו ויכול להפיק מכך טובת הנאה, או כאשר עליו לתת הסבר על שינויים הבולטים בגירסאותיו".

ז

ברם, טענתם היא כי בית המשפט המחוזי לא יישם את קביעתו בדבר חוסר אמינותו של סופיאן ולא גזר ממנה את המסקנה המתחייבת בעניין היכולת לסמוך על עדותם של אחרים, שאמרו מה שאמרו ב"השראתו" של סופיאן, ובמיוחד אמורים הדברים לגבי העדות המרכזיות, רחל וטלי, שלפני התערבותו של סופיאן טענו שאין הן יודעות דבר בקשר לאירוע נושא האישום.

ה. באיכות המערערים לא שכחו את עדותו של בן ברוך בדבר התוודותו של המערער 2 בביצוע הרצה; וטענתם היא, שאין לסמוך על דבריו הן בשל כך שהדברים נמסרו לחוקרים בציפייה לקבלת טובת הנאה; הן בשל כך ששמעו יצא כ"מלשין"; והן בשל כך שמלכתחילה שלל את האפשרות להקליט את דברי התוודות על-ידי קיום השיחות ליד מים זורמים.

5. ההכרעה בערעור

א. בנסיבות העניין, ייחרץ גורל הערעור על-פי העמדה שתינקט בקשר למהימנותו ולמשקלן של העדות וההודעה שמסרו רחל וטלי, ואילו עניין ההתוודות בפני בן ברוך אינו יכול להכריע את הכף לחובת המערערים. לדבריו של בן ברוך אין אחיזה בהקלטה, ובהתחשב בכך שהדברים נאמרו לבן ברוך, לפי הנטען, במפגש ההיכרות הראשונית בין השניים, סבירה יותר גירסתו של המערער 2 בדבר תוכן הדברים שאמר, מאשר טענתו של בן ברוך בהקשר זה.

ב. במצב דברים זה מכוון הערעור, בסופו של דבר, כנגד מימצאי מהימנות; ובאלה - כידוע - אין ערכאת הערעור מתערבת, אלא במקרים נדירים ובנסיבות מיוחדות, כאשר ניתן להצביע על "טעות" המצדיקה התערבות כזאת. בית המשפט המחוזי ראה את העדים - לרבות את ספיאן - והתרשם מהם באורה בלתי אמצעי; וכאשר קבע את מימצאי המהימנות בקשר לעדות המרכזיות, רחל וטלי, הייתה לנגד עיניו האזהרה שהזהיר את עצמו בדבר אי היכולת לסמוך מימצאים על עדותו של ספיאן לבדה, בשל חוסר המהימנות הנעוץ באישיותו. התערבות בהכרעת הדין מחייבת אפוא הצבעה על "טעות" שבה נכשל בית המשפט המחוזי, בסוברו שניתן למצוא בעדותה של רחל - כאשר זו משולבת בהודעתה של טלי במשטרה ומתחזקת בעדותה של אביבה ובעדותם של "עדי התמיכה" - בסיס מספיק להרשעה.

ג. כאמור, גם רחל וגם טלי טענו בשלב הראשון של חקירתן במשטרה, שלא ידוע להן דבר בקשר לנסיבות הרצה ולזהות הרוצחים; ושתייהן שינו את טעמן רק לאחר שהופגשו עם ספיאן, והיו חשופות ל"מאמצי השכנוע" שהפעיל עליהן על-מנת להביאן לכלל שיתוף פעולה עם החוקרים לשביעות רצונו. הראיות שבאו לפני בית המשפט המחוזי אינן מותירות מקום לספק שהמפגש עם ספיאן היה הגורם המכריע לשינוי שחל בעמדתן הראשונית של שתי העדות המרכזיות; ולאופייה ולטיבה של מעורבותו של ספיאן יש, בנסיבות העניין, משקל מכריע בכל הקשור להערכת היכולת לסמוך על הדברים שמסרו עדות אלה במסגרת חקירתן במשטרה.

ד. עצם שילובו של ספיאן במהלך חקירתן של שתי העדות במגמה להניען לשנות טעמן, לשתף פעולה עם החוקרים ולתמוך בגירסה שהוצגה על-ידיו - אינו שנוי במחלוקת. אדרבא, המופקדים על החקירה הבהירו כי מעורבות זו הייתה חיונית, בהתחשב באישיותן של העדות ובמיוחד לנוכח אופייה של המסגרת החברתית שבה חיו השתיים.

כללי ההתנהגות הנוהגים במסגרת החברתית של פרוצות הנתונות ל"חסותם" של

א סרסורים ו"בני־זוג", וקוקסינולים העוסקים בזנות ממין זכר - כשרובם ככולם מכורים לסמים קשים ותלויים באספקה סדירה של הסם - מחייבים כל אחד מהם להתמקד בענייניו שלו ולהתעלם לחלוטין מן המתרחש בסביבתו. חריגה כלשהי מכללי יסוד אלה כרוכה בתגובה אלימה ובענישה סביבתית קשה ומכאיבה. כללי התנהגות אלה - המלווים בחשש מתמיד מהתאגות משטרתית ומתגובת אלימה של "בני־זוג" ונותני הסות המכורים לסמים - דוחים כל שיתוף פעולה עם המשטרה ואוסרים איסור מוחלט למסור מידע כלשהו למשטרה, ובמיוחד כך הם פני הדברים, כאשר מדובר במעשה עבירה, שמתרחש בתוך המסגרת המיוחדת הזאת.

ב כפי שמתחייב מהסברי הממונים על החקירה, הדרך להתגבר במקרה דנן על הסירוב לשיתוף פעולה עם המשטרה ולהניע את שתי העדות המרכזיות - רחל וטלי - לספר את הידוע להן, הייתה לנקוט את שלושת האמצעים הבאים: האחד - להבהיר לעדה כי ידוע כבר לחוקרים, מפיהם של עדים אחרים, שהיא הייתה נוכחת במקום התרחשותו של האירוע נושא החקירה, ועל־כן "רשאית" היא להודות בכך בלי שתיראה אשמה בהפרת ה"איסור" של שיתוף פעולה עם המשטרה; השני - להזהיר את העדה, כי אם לא תמסור את כל הידוע לה, על רקע חשיפת נוכחותה במקום האירוע, לא יהיה מנוס מהחזקתה במעצר, שמשמעותו היא הרחקתה מאספקת הסם הדרוש לה ומעיסוקיה השוטפים בזנות, על כל הכרוך בכך; והשלישי - להפגיש את העדה עם סופיאן, אגב הצגתו כנמנה עם צוות החקירה וכבעל השפעה משמעותית על החלטותיהם של החוקרים בדבר גורלה, על כל המתחייב מכך לעניין הצורך להשביע את רצונו.

ה. לנוכח האמור לעיל, הייתה להפגשתה של כל אחת משתי העדות המרכזיות עם סופיאן חשיבות ראשונה במעלה. סופיאן קבע בהכרתה של כל אחת מהעדות, ראשית - שהיא איננה הראשונה החושפת את מעורבותה, ועל־כן אל לה לחשוש לתגובת "בן־זוגה" וחבריה; ושנית - הוא "הוכיר" לכל אחת מהעדות את פרטי האירוע שאותם עליה למסור לחוקרים, ובכך הרגיע את הששותיה שמא החוקרים יתאנו לה וירחיקוה מעיסוקה, מן הסמים ו"מבן־זוגה".

ו. למפגש עם סופיאן הייתה אפוא השלכה גורלית על מהימנות ההודעות שמסרו רחל וטלי במהלך חקירתן. השאלה המתחייבת בנסיבות כגון דא היא, באיזו מידה ניתן לסמוך על הדברים שנאמרו על־ידי כל אחת משתי העדות על רקע ההפגשה: האומנם מצומצמת השלכתה של ההפגשה אך להסרת ה"מחסום" החברתי שהניא את העדות מלשתף פעולה עם המשטרה, באופן שאין להפגשה השלכה על מהימנות המידע שנמסר בעקבות הסרתו; או - שמא שימשה ההפגשה לא רק להסרת המחסום האמור, אלא גם ל"הכתבת" פרטי המידע שנמסר לחוקרים, באופן שישיב את רצונו של סופיאן ללא קשר לאמיתותו.

ז. הפגשתה של כל אחת משתי העדות המרכזיות - רחל וטלי - עם סופיאן, תועדה בסרט וידאו באופן חלקי בלבד. אשר־על־כן, גם לאחר צפייה בסרטי הווידאו, אין בידינו לקבוע בדיוק כיצד ובמה "שכנע" אותן סופיאן לחזור בהן מהכחשתן; והעיקר - האם

השופט י' קדמי

סופיאן רק "הזכיר" לכל אחת מהן פרטים שהיא הייתה עדה להתרחשותם, או שמא "הכתיב" לכל אחת מהן פרטים כוזבים, המשרתים את מטרותיו.

א. במצב דברים זה לוקה הודעתה של כל אחת משתי העדות, מעצם טיבה, בחשש, שמא "אימצה" העדה - בלית ברירה ומכורח הנסיבות - את הגירסה ש"הזכיר" לה סופיאן, כאשר גירסה זו אינה אמת. בנסיבות המיוחדות של המקרה שלפנינו, כאשר הגירסה המרשיעה "הוצלה" מפיהן של שתי העדות המרכזיות תוך שימוש בטכניקה שהייתה את שילובו של סופיאן בחקירה - יש לראות את החשש האמור כחשש קרוב וממשי; וחשש זה מתחזק ומתעצם לנוכח העובדה, שטלי הרהיבה עזו ותורה בה בעדותה מתוכן הודעתה, אף שהיה ברור לה שהיא מסתכנת בהעמדה לדין ובתגובה "קשה" מצד המשטרה. לא נעלם ממני, כמובן, כי אפשר שהתנהגותה של טלי נעוצה בפחד מפני תגובותיהם של בן-זוגה ומשפחות המערערים אם תחזור בבית המשפט על מה שמסרה במשטרה. ברם, אפשרות זו מאבדת מידה משמעותית מכוחה לנוכח אופי תגובותיה למאמציו של סופיאן לשכנעה למסור את ההודעה שממנה תורה בעדותה, כפי שאלה הונצחו בסרט הווידאו שהוקלט ללא ידיעתה. תגובותיה של טלי מתיישבות יותר עם "אידיעה" מאשר עם "אי-דיון" לשתף פעולה; והלחץ שנאלץ סופיאן להפעיל על טלי בקטע החקירה המוקלט - לרבות המאמץ ל"הזכיר" לה את פרטי האירוע שעליו עליה להעיד - מדברים בעד עצמם בכל הקשור לטיבו ולמשקלו של החשש שמא אכן סופיאן "דיבר מפיה".

ב. כאמור, לנוכח אישיותו של סופיאן - כפי שזו באה לכלל ביטוי בהתנהגותו בתיקים אחרים ובפרשיות אחרות - קבע בית המשפט המחוזי, שאין הוא מוכן לסמוך מימצאים מרשיעים על עדותו לבדה. לנוכח החשש הממשי שסופיאן "הכתיב" לעדות המרכזיות את תוכן ההודעות שמסרו בחקירתן - כמפורט לעיל - דין ההודעות שמסרו העדות כדין עדותו של סופיאן; והתוצאה המעשית היא שאין לסמוך מימצא מרשיע על דברי העדות הללו לבדן, אלא אם כן תימצא להן תמיכה של ממש בראיות אובייקטיביות אמינות אחרות. העדויות שמסרו העדים ה"תומכים" בדבר התנהגותם המפלילה של המערערים לאחר מעשה, הושגו באמצעות הפעלתו של סופיאן, ואין בכוחן לסלק את החשש הנעוץ בעדויותיהן של רחל וטלי; וכאמור - גם עדותו של בן ברוך, כמות שהיא, אינה יכולה לעשות זאת.

ג. לצד החשש האמור - השולל את האפשרות לסמוך מימצאים מרשיעים לחובת המערערים על דבריהן של רחל וטלי - לוקה עדותה של רחל בפגמי מהימנות, הנעוצים בהיעדר סבירות של הגירסה שהציגה מצד אחד ובאי-דיוקים מצד שני. סבירותה של הגירסה לוקה בתמיהה הנעוצה בעמדתה של רחל, שלפיה הרוצחים - המוכרים היטב לאוכלוסיית העוסקים בזנות בחוף תל-ברוך - לא גרתעו מנוכחותה ומנוכחות הלקוח שלה סמוך למקום האירוע והמשיכו בביצוע הרצח לאור פנסי הרכב שבו ישבו השניים וצפו במתרחש; ואילו עניין אי-הדיוק בא לכלל ביטוי בכך שלגירסתה של רחל, דקירות הסכין נעשו בחוזה של המנוחה, בעוד שלמעשה נדקרה המנוחה בצווארה. אכן, רחל

א הותירה רושם חיובי על שופטי ההרכב בבית המשפט המחוזי; ואין לבוא בטרוניה אל השופטים הנכבדים על שראו בעובדה שרחל ידעה פרטים שונים - כגון: פרטי הלבוש שלבשה המנוחה - גורם התומך במהימנות גירסתה. ברם, כאמור לעיל, בנסיבות העניין, מן הראוי היה שתימצא לאימות עדותה של רחל ראיה אובייקטיבית המסבכת את המערערים באחריות לרצח; ידיעת פרטי הלבוש של המנוחה - שאותם יכלה רחל לדעת גם בלי להיות עדת ראיה להמתת המנוחה - אינה מספיקה לעניין זה.

ב ט. גם הודעתה של טלי - אשר התקבלה כראיה לפי הוראות סעיף 10א לפקודת הראיות [נוטה חדש] - לוקה בפגמי מהימנות, לצד החשש המרכזי הנעוץ במעורבותו של סופיאן ובנוסף לו. ההודעה לוקה ב"אי-דיוק", שכן מתוארת בה הוצאת גופה מדלתות אחוריות של רכב ה.מ.ו., בעוד אשר הרכב שהיה ברשותם של המערערים באותו זמן היה בן שתי זלזות בלבד; ואילו סבירותה של ההודעה לוקה בהיעדר הסבר להעברת גופת המנוחה ממקום הרצח מדרום למלון למקום מציאת הגופה צפונית למלון. הגופה לא הועברה למקום סתר כלשהו אלא הונחה במקום גלוי; ואין בחומר הראיה הסבר לטרח שטרחו המערערים בהעברת הגופה ולסיכון שנטלו על עצמם בהקשר זה.

ד י. ולא למיותר יהיה להזכיר, כי גם עדותה של אביבה - אשר נועדה, בין היתר, להסיר ספקות בדבר נוכחותן של רחל וטלי במקום האירוע - נמצאה על-ידי בית המשפט המחוזי לוקה באותו חשש של "השראת סופיאן" ומחייבת זהירות בשל כך. לחשש זה משנה תוקף - הן לעניין עדותה של אביבה והן לעניין עדותן של רחל וטלי - לנוכח העובדה שבפרשה אחרת שבה העידה אביבה בהשראתו של סופיאן, קבע בית המשפט שאין לסמוך מימצאים על עדותה בשל השלכת ה"השראה".

ה יא. סיכומם של דברים: אפשר שניתן היה להתגבר, באמצעות ההתרשמות שהתרשם בית המשפט המחוזי מן הצורה שבה העידו לפניו שתי העדות המרכזיות, על פגמי המהימנות הנעוצים בחוסר סבירות ובאי-דיוקים כמפורט לעיל. ברם, לשיטתי, אין בכוחה של ההתרשמות לבדה כדי להפיג את החשש המתחייב מהפעלתו של סופיאן כ"סוכן הרשות"; ראשית - ל"הנעתן" של שתי העדות לשתף פעולה עם המשטרה; ושנית - והוא העיקר - ל"הבאתן" לכלל מסירת גירסה המתיישבת עם גירסתו שלו, כאשר אין כל ערובה שהיא משקפת את האמת.

ט אפשר שבנסיבות המיוחדות של המקרה - לנוכח אופייה המיוחד של המסגרת החברתית שעמה נמנו כל המעורבים - אכן לא הייתה לחוקרים ברירה, אלא לנקוט שיטה יוצאת דופן של ההפגשה עם סופיאן. ברם, "הפגשה" עם סופיאן לחוד, והפיכתו של סופיאן לחוקר מן המניין, היושב לצדם של החוקרים ונוטל חלק פעיל בחקירתם של העדים - כשהוא "לוחץ" במעמד זה לשיתוף פעולה ו"נוקב" בפרטי האירוע שהעד אמור למסור לחוקרים - לחוד; והמרחק בין השתיים לא רק גדול, אלא גם אינו ניתן לגישור. הדעת סובלת "הפגשה", אך אינה משלימה עם הפקדת החקירה בידי של סופיאן, בדרך שבה הופקדה.

לענייננו, אין צורך להוסיף בעניין זה, משום שגם אם אין מקום לפסילתה המוחלטת של השיטה שננקטה על-ידי החוקרים, אין בכך כדי לנקות את העדות שהושגה באמצעותה מן הספקות האופפים אותה בשל נקיטת אותה שיטה. ה"מחיר" שמשלמים החוקרים בשל נקיטת השיטה האמורה הוא אי היכולת לסמוך על אמיתות הגירסה המושגת באמצעותה "מפי העדים", כל עוד אין היא נתמכת בראיה אמינה נוספת המסככת את הנאשמים בביצועה של העבירה.

א

על-מנת ל"שחרר" את הגירסה שהציגו רחל וטלי - בעקבות המפגש עם סופיאן - מן החשש למהימנותה, צריכים היו החוקרים למצוא - בעקבות ההודעות שמסרו השתיים - ראיות אובייקטיביות, המסככות את המערערים בביצוע העבירה שבה הורשעו. בהיעדר ראיות אובייקטיביות כאלו נותרים בעינם הספקות שהקימה "הפגשתן" של העדות עם סופיאן; והמערערים זכאים ליהנות מספקות אלו.

ב

אשר-על-כן הנני מציע לחבריי הנכבדים לקבל את ערעורם של המערערים ולזכותם - מחמת הספקות שמותיר שילובו של סופיאן בחקירה - מן העבירה שבה הורשעו בבית המשפט המחוזי.

ג

השופט י' טירקל: אני מסכים לתוצאה שאליה הגיע חברי הנכבד, השופט קדמי, ולכל נימוקיו. כמותו סבורני גם אני שאין נכוחה של ההתרשמות שהתרשם בית המשפט המחוזי כדי להסיר את הספקות המתעוררים מחמת שילובו של סופיאן בחקירה.

ד

לסוגיה זאת יפים דבריו של הרמב"ם (שנכתבו, אמנם, על החובה להקפיד על הבאת ראיות ישירות) המבטאים את עמדתו של המשפט העברי:

"...ואם לא נקיים את העונשים באומד החזק מאד - הרי לא יוכל לקרות יותר משנפטר את החוטא; אבל אם נקיים את העונשים באומד ובדימוי אפשר שביום מן הימים נהרוג נקי - ויותר טוב ויותר רצוי לפטר אלף חוטאים, מלהרוג נקי אחד ביום מן הימים" (רמב"ם, ספר המצוות (תרגום י' קאפה, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים) תשי"ח), לא תעשה, רץ [א].

ה

ועיין בניתוחו של השופט זילברג בע"פ 112/69 חליחל נ' מדינת ישראל [1], וכן בסקירתו המאלפת של השופט אלון על דרכו של המשפט העברי בע"פ 622, 543/79, 641 נגר ואח' נ' מדינת ישראל [2], בעמ' 163-170.

ו

השופט א' מצא: אני מסכים לפסק-דינו של חברי, השופט קדמי, על קביעותיו ונימוקיו. כן אני מסכים לדברי חברי, השופט טירקל, אף אני סבור, כי על יסוד התשתית הראייתית שהונחה לפני בית המשפט המחוזי יהיה זה בלתי בטוח לקיים בעינה את הרשעת המערערים. השופט קדמי עמד על האילוצים המיוחדים שבגדרם נדרשו חוקרי המשטרה לנהל את חקירתם של המערערים. אינני מתעלם מן האילוצים. דא עקא, שבמאמציהם להתמודד עמם ולהגיע לחשיפת העובדות, פגעו החוקרים בתקינות מהלכי החקירה. קשה לבוא עמם בטרוניה על שנקטו תהבולות חקירתיות והפגישו את העדים עם סופיאן, שלא

ז

בנוכחותם, כדי ליתן לסופיאן הזדמנות לדובב את העדים. אך היה פגם חמור בכך שהחוקרים שיתפו את סופיאן בניהול חקירתם של עדים מרכזיים, כסופיאן - עברייין שבעצמו היה נתון בחקירה בשל חשד לביצוע מעשה רצח אחר - יושב במחיצת החוקר והעד ומתערב בחקירה. אורח חקירה כזה מפר את עקרונות היסוד החייבים להנחות את חוקרי המשטרה בניהולה של חקירה כלשהי. גילוי העובדות וחשיפתן הינם מטרה חשובה, אך גם מטרה זו אינה מקדשת את כל האמצעים. וחקירה המנוהלת בשיטה כה פגומה אינה יכולה להניב תוצאות שבית המשפט יוכל לסמוך עליהן את מימצאיו. פרשתנו ממחישה היטב מסקנה מתחייבת זו: שמות רוב העדים (למעשה כל העדים, למעט העד בן ברוך, שמעדותו לא ניתן להסיק כל מסקנה) וכן תוכן עדויותיהם נמסרו למשטרה על-ידי סופיאן. משהוברר (כפי שיכולנו להתרשם בעצמנו מן הצפייה בסרטי הווידאו) כי סופיאן היה פעיל בהשפעה על העדים וכי השתתף בחקירתם הלכה למעשה, כמעט שלא נותרה עדות שאין מתעורר לגביה חשש שגם תוכנה הוכתב, במידה זו או אחרת, על-ידי סופיאן.

בנסיבות אלו, וכחבריי הנכבדים, אף אני לא ראיתי מנוס מביטול הרשעתם של שני המערערים.

הוחלט לקבל את שני הערעורים שנדונו במאוחד ולזכות את שני המערערים מעבירת הרצח בה הורשעו בתפ"ח 65/94 של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו.

ניתן היום, י"א בשבט תשנ"ז (19.1.97).